

La Guerre et les Enfants. Documents présentés aux Délégues à la Conférence pour la Réduction et la Limitation des Armements. A Nemzetközi Gyermekmentő Akció kiadása (Union Internationale de Secours aux Enfants), 1932.

A Nemzetközi Gyermekmentő Akció a Leszerelési Konferencia ez évi gyűlése alkalmából adatgyűjtést készített a háborúnak a gyermekeken véghezvitt pusztításáról és ezt a konferencia elé terjesztette abból a célból, hogy az adatok döbbenetes képével a konferencia figyelmét a háborúnak a jövő nemzedéket illető romboló hatására is felhívja és ezzel annak munkáját eredményesebbé tegye. Az adatgyűjtés eredményeit az egyes országok irodalmi képviselőinek magyarázó megjegyzéseivel, illetőleg nyílt leveleivel együtt egy kis füzetben adja közre.

Az adatgyűjtés készítői először összegezik az adatokat egész Európára nézve, megállapítják a háborúnak a gyermekekre tett testi és erkölcsi hatását. Az 1919. évben a 10 éven felüli gyermekeknek 90%-a nem részesül elegendő táplálékban és 10%-a beteg az elégtelen táplálkozás miatt. 1921-ben Európában vagy 3 és fél millió gyermek van, ki szükségét szenved táplálékban vagy ruházatban. Ehező gyermekek legnagyobb számmal a városokban vannak. A háborúnak erkölcsi hatását mutatja a gyermekek bűnözését feltüntető táblázat, mely Anglia, Olaszország, Franciaország, Chicago és Magyarország adatait összegezi. Ebből kjtűnik, hogy a gyermekbűnözők száma a háborús években, különösen 1917-ben átlagban a rendesnek kétszeresére emelkedik fel. A gyermekek általában legtöbbit szenvednek a háborútól Közép-Európában, a Balkánon és a Balti Államokban, kivéve a nyugati államok hadszíntéri vidékeit. Az egyes országokban készített statisztikák a háború okozta gyermeknyomornak más és más oldalát tüntetik fel. Németországban a tápláléknak elégtelen vagy meg nem felelő volta (pl. 6 éven felüli gyermek nem kapott tejet) és a ruházat hiányossága kimutathatóan a halandóság 50%-os emelkedését és a betegségre való hajlam növekedését (tuberkulózis) hozta létre. A háború romboló erkölcsi hatását a statisztika szerint a családi kötelék lazulása okozza (anya munkába járása). A gyermekbűnözők száma a háborús években csaknem a kétszeresére szökkent. Ausztria vizsgálja a háború hatását a gyermekek egészségi és általános testi állapotára. Az 1921. évi hivatalos statisztika szerint a gyermekeknek 75%-a elégtelenül táplált, 50%-a pedig tüdővészese. A kisgyermekek között egyáltalában nincs rendes súlyú, ennek mind alatta vannak. A fejlődést az élelmiszerek hiánya óriási mértékben hátráltatja, pl. a 14—18 év között levő ifjúság ez idő alatt súlyban fele gyarapodást mutat Angliához viszonyítva. Belgium a növekedés (súly és magasság) adatairól készít statisztikát, ezek az egyes életkorok átlagaihoz viszonyítva csökkenő irányzatot mutatnak. A gyermekek bírósági kihágásainak száma a háborús években jelentékenyen felszökik. Franciaország általában ad pár adatot a gyermekek fejlődésére, egészségére és halandóságára nézve. Egy 210 gyermeket számláló iskolában egyetlen egy rendes testi erőben levő gyermeket találtak 1919-ben, a többi különféle betegségekben vagy fogyatékosságokban szenved.

vedett (rachitizmus, tuberkulózis stb.). Anglia a gyermekmunkások számát teszi vizsgálat tárgyává. 1917-ben a 11—14 éves gyermekek közül 600.000 maradt ki az iskolából, hogy munkába lépjen. Ennek következtében a fiatalokú bűnözés is nagyobb mértékű. Magyarország a születés és gyermekhalálozás szomorú arányszámait közli s egy kérdőív érdekes adatait a gyermekek életkörülményeire, táplálkozására, lakásvizonyaira, a fűtésre, a ruházkodásra vonatkozólag. A vizsgálatot Szegeden végezték 1920-ban. Eredménye rettenetes képet tár a világ nyilvánossága elé. Kitűnik például, hogy a kikérdezett gyermekeknek (2035) 2·3%-a egyszer eszik egy nap, 10·7%-a nem eszik reggelit (tehát anélkül tölti el az iskolai munka idejét), továbbá kitűnik, hogy a gyermekek átlagban hatod- és hetedmagukkal alszanak egy szobában (tehát vannak nagyobb tömegben alvó gyermekek is), 7·9%-a pedig negyedmagával egy ágyban. Olaszország, Lengyelország, Cseh-Szlovákia, Kelet-Európa, a Balti és a Balkáni Államok, a közel Kelet hasonló viszonyokról adnak hírt, sőt a semleges államok sem egészen kivételek, pl. Svájc egyes vidékein a gyermekek magassága és súlya a háborús években fokozatosan alábbszáll. Érdekes, hogy az 1916—17-ben a szövetségesek által Görögországban a Konstantin-hoz hű területek ellen végrehajtott ostromzár a fővárosban a halálozások számát megkétszerezte főleg a nagymértékű gyermekhalandóság által.

Az itt vázolt kimutatást a Nemzetközi Gyermekektől Akció megküldötte az egyes nemzetek kiváló íróinak, kik ez adatok hatása alatt a konferenciához nyílt levelet intéztek. A levelek írói között előkelő nevekkel találkozunk, amilyenek Mann, Galsworthy, Lagerlöf Zelma, Schalom Asch stb. Magyarország nevében Zilahy Lajos fűz megjegyzéseket az adatokhoz a háború eredetére vonatkozó megállapításaival s annak hatását feltűntető példákkal. Mindnyájan „megható szavakat találtak a gyermekek beszédének tolmácsolására“, mint az előszó írja.

A konferencia elnöke, Henderson Artúr, a hozzá benyújtott dokumentumokra a február 24-i ülésen mondott beszédében válaszol. Emlékeztet ebben arra a véráldozatra, amit a háború nemcsak felnőttekben, hanem gyermekekben is követelt. Idézi Galsworthy levelének egyik kitételét, mely szerint bármennyire távol van tőlünk az a gondolat, hogy a gyermekeknek szenvedést okozunk, a háború megengedésével feltétlenül mártíromságra és halálra ítéljük őket. A jövő nemzedékek egész sorának egészsége és élete attól függ — mondja Henderson —, hogy mennyire sikerül a háború örületének elejét venni.

Baranyai Erzsébet.

Hans Strohmeier, Rudolf Münch, Willy Grabert: Der neue Unterricht in Einzelbildern. Eine Sammlung aus der Schulpraxis heraus gewonnener und erlebter Unterrichtsstunden. — Georg Westerman, Braunschweig, Berlin, Hamburg, 1928. — 498 lap.

A német pedagógiai irodalom meglehetősen gazdag vezérkönyvekben. Amíg a tanítás a Herbart-féle fokozatok szerint folyt, ezek a könyvek valóban nagy szolgálatot tettek. Az oktatók kapva-kaptak rajtuk, mert a tanítás